

Sjukvårdstolkarna

Yrkesföreningen av Kammarkollegiet auktoriserade tolkar med speciell kompetens som sjukvårdstolk

Varför ska hälso- och sjukvården använda sjukvårdstolkar?

“ Vi är auktoriserade tolkar med hälso- och sjukvårdskunskap och är erfarna tolkar. En ökad användning av oss bidrar till att den totala samhällskostnaden sjunker i samband med att riskerna minskar för att fel och misstag begås i vårdprocessen, ohälsa kan upptäckas och behandlas i tid och liv kan räddas.”

Här nedan följer en kort presentation av vår yrkesförening samt vem sjukvårdstolken är och hens betydelse och roll i samhället.

Föreningen Sjukvårdstolkarna består av oss sjukvårdstolkar som dagligen utför tolktjänster inom hälso- och sjukvården. Vi förespråkar att sjukvårdstolkar alltid ska prioriteras av alla regioner och myndigheter där sjukvårdstolkning förekommer samt att Domstolsverkets (DV) taxa eller en liknande taxa som följer denna oavkortat ska tillfalla tolken och gälla inom hälso- och sjukvården i hela landet. Det finns 21 regioner som alla har sina egna upphandlingar där kravspecifikationerna för tolktjänster ser olika ut. För oss tolkar har detta inneburit försämrade arbetsförhållanden och villkor. Det glädjer oss dock att många regioner på senaste tid har låtit oss komma till tals genom möjligheten att delta i deras Request for Information (RFI) vid upphandlingar och att vi från vårt tolkperspektiv kan berätta om hur vi ser på saker och kan ge förslag till förbättringar.

Tolkar som utför samhällstolkning har olika kompetenser och här nedan följer en beskrivning av sjukvårdstolken och varför det är viktigt att anlita denna kompetens.

En sjukvårdstolk (ST) är av Kammarkollegiet auktoriserad tolk med speciell kompetens som sjukvårdstolk. Auktoriserad tolk är en skyddad titel och den speciella kompetensen som sjukvårdstolk respektive som rättstolk är således en kvalitetsstämpel för tolktjänster i samhället.

Det är Kammarkollegiet som utfärdar auktorisationer och är en tillsynsmyndighet för auktoriserade tolkar och sjukvårdstolkar respektive rättstolkar. För att bli sjukvårdstolk måste man först bli auktoriserad tolk.

Inom hälso- och sjukvården är tolktjänster viktiga för att jämlik vård ska säkerställas för de patienter som inte kan svenska och det finns många vinster med att vårdgivare använder sig av en sjukvårdstolk. Sjukvårdstolken är ett både tids- och kostnadseffektivt kommunikationsverktyg i mötena mellan vårdgivare och patient och bidrar till att kvalitetssäkra vården.

Både forskningsresultat och rapporter från hälso- och sjukvården visar att patienter som inte kan kommunicera med vårdgivare på grund av språket upplever mest förtroende för en sjukvårdstolk. När ett samtal förs genom tolk så ska det upplevas så likt ett vanligt samtal som möjligt och sjukvårdspersonalen ska kunna känna sig säkra och trygga i sin roll som yrkesutövare när de gör bedömningar, ställer diagnoser och väljer lämpliga behandlingar för patienten.

Förutom att vara auktoriserad med speciell kompetens så är sjukvårdstolken språkkunnig på hög nivå i minst två språk, har goda kunskaper i sjukvårdsterminologi, bemästrar de olika tolkteknikerna, har en flerårig erfarenhet som tolk, besitter hälso- och sjukvårdskunskaper samt är väl insatt i hur sjukvårdspersonalen arbetar och tänker i mötet med patienten. Många sjukvårdstolkar är också rättstolkar och kan även ha andra yrken såsom språkvetare, lärare, jurist eller vara sjukvårdsutbildade som sjuksköterska, psykolog, audionom m.m.

Sjukvårdspersonal vet inte alltid vilken skillnaden är bland de olika tolkkompetenserna och tar för givet att alla tolkar ska kunna uppfylla de krav och förväntningar som de ställer på en tolk.

Därför är det viktigt att vårdgivare får god information om hur tolkkompetenserna skiljer sig åt.

Vi som är sjukvårdstolkar och/eller rättstolkar har den ledande kompetensen inom samhällstolkning och det är inte lätt att erhålla varken auktorisationen eller specialkompetensen. Det krävs ihärdig övning och studiearbete för att klara prövningarna, men så är det för alla utbildningar.

Det händer ofta att tolken känner sig nedtryckt i sin yrkesroll. Alla tror sig kunna tolka bara för att de kan två språk, men tolkning är så mycket mer än att vara språkkunnig, eller kunnig inom ett ämnesområde. Tolkning är en högkvalificerad tjänst vilken bör respekteras och inte undervärderas.

Inom neurovetenskapen pågår forskning kring vad det är som sker i tolkens hjärna vid simultantolkning. Inom hälso- och sjukvården förekommer det mest konsekutiv tolkning men ibland kräver situationen att simultantolkning eller s.k. viskningstolkning också används. Vissa tolkar tycker att det är lättare att simultantolka, trots att detta är en svårare uppgift, eftersom hen inte behöver anstränga minnet att memorera det sagda lika mycket som vid konsekutivtolkning.

Vid tolkning måste tolken ha en stark koncentrationsförmåga men också en inlevelseförmåga och hörseln, rösten och minnet är tolkens redskap. Tolkning är en påfrestande kognitiv uppgift där tolken ska lägga på minnet allt det sagda, snabbt kunna skifta i riktningarna mellan att omvandla informationen från ett språk till ett annat, muntligt översätta den talade ”texten” så exakt och fort som möjligt för att samtalet ska te sig som ett vanligt samtal, och att även se till att det låter naturligt på det andra språket. Dessutom ska tolken också kontrollera vad den själv säger.

Arbetsminnet arbetar intensivt vid tolkning och risken finns att detta minne blir överbelastat och att koncentrationen tappas. Talhastigheten varierar hos oss alla och det blir extra svårt för tolken att utföra sin uppgift när talaren pratar snabbt och vill ha sagt flera meningar i rad. Tolken ställer höga krav på sig själv och gör alltid sitt yttersta för att informationen ska uppfattats rätt, men trots det så kan det bli fel. Vi vet ju alla hur lätt vi kan missuppfatta varandra vid ett vanligt samtal utan att behovet av en tolk föreligger. Det är inte bara språket som spelar roll hur mycket man förstår av informationen som ges, det är så många andra faktorer som påverkar både informationsintaget och sättet på hur man förmedlar sig.

Vår rekommendation till sjukvårdspersonal är att vid beställning av tolk tillämpa kompetensprincipen, d.v.s. alltid prioritera den högsta tolkkompetensen, sjukvårdstolken (ST) i första hand, en auktoriserad tolk (AT) i andra hand, en grundutbildad tolk (GrT) i tredje hand och sist en övrig tolk (ÖT).

I vår professionalism vill vi ogärna framstå som högfärdiga skrå- eller gruppegoister när vi säger att det är viktigt att alltid prioritera en sjukvårdstolk. Anledningen till att vi säger detta är att vår kompetens försvinner från marknaden om vi inte blir anlitade i sådan utsträckning att vi kan försörja oss på att vara tolkar. Med vår avsaknad så försvinner även intresset hos de andra tolkkompetenserna att vidareutbilda sig eftersom marknaden ger signaler om att en lägre kompetens tilldelas mest uppdrag och att det inte lönar sig att satsa på utbildning. En hel kompetenshierarki och ett kunskapssystem riskerar i så fall att rasa samtidigt som detta medför konsekvenser för patientsäkerheten och hälso- och sjukvården.

Vi sjukvårdstolkar är inte många. Regioner vill ha helhetspaket på språktolktjänster och vi kan inte täcka den nuvarande totala marknadens efterfråga varken till antalet eller med de 20 språk som vi i nuläget finns i. Men det är viktigt att bena upp marknaden för då ser man att det till och med finns för många av oss i några av språken och att vi i andra språk till viss del kan tillgodose en större del av behovet genom att regioner och tolkförmedlingar hittar olika lösningar på att våra tjänster blir tillgängliga i större utsträckning. Anledningen till att sjukvårdstolkar inte är många är att det inte har funnits rätt incitament såsom bättre arbetsförhållanden, skäliga arvodesvillkor och en garanti för goda arbetsmöjligheter. Regionernas avtal med en leverantör är giltig i ett par år med eventuell förlängningstid i två år till, men sen sker en ny upphandling. Vid varje ny upphandling så ska vi tolkar på nytt behöva arbeta in oss hos den tolkförmedling som har blivit tilldelad avtalet. Varje gång så förlorar vi arbetsinkomster och blir utsatta för oron att bli arbetslösa oavsett om vi är anställda av förmedlingen eller är uppdragstagare. Det är inte heller för givet att den högsta tolkkompetensen blir mest anlita hos den nya tolkförmedlingen. Därför är det viktigt att regioner och sjukvårdspersonal ser till att kompetensprincipen tillämpas och att statistiken följs upp.

Under de senaste två årtiondena har det skett prisdumpningar på marknaden av språktolktjänster för hälso- och sjukvården och många sjukvårdstolkar och auktoriserade tolkar har därför valt andra mer lönsamma uppdrag än de dåligt betalda inom sjukvården eller sökt sig till andra arbeten. Numera har några regioner höjt tolkarvodena enligt Domstolsverkets (DV) taxa med kravet att den oavkortat ska gå till tolken i sina senaste upphandlingar och följd effekten av detta är att fler sjukvårdstolkar och auktoriserade tolkar har åtagit sig tolkuppsdrag inom hälso- och sjukvården och bidragit till att den upplevda kvaliteten på tolktjänster bland patienter och sjukvårdspersonal har förbättrats i dessa regioner. Likaså har antalet sjukvårdstolkar ökat. Med en högre lön och en garanti till goda arbetsmöjligheter så lär det bli ännu fler sjukvårdstolkar.

Vi tycker att alla som inte talar svenska ska ha rätten till kvalificerad tolkhjälp oavsett var i samhället de behöver kommunicera och att en jämnare fördelning av denna ska finnas. En patient och vårdgivare ska ha lika stor rätt till att kunna använda sig av en sjukvårdstolk som den som är misstänkt för brott och de yrkesgrupper som arbetar inom rättsväsendet har till att använda en rättstolk. Därav eftersträvar vi lika arvodesvillkor inom regionerna som hos de statliga myndigheterna för tolktjänster.

Vi hoppas på att vårt sammantagna engagemang ska resultera i att fler tolkar vill vidareutbilda sig till att bli auktoriserade tolkar som sedan i sin tur vill bli sjukvårdstolkar så att möjligheten till

jämlik vård säkerställs även för de patienter som inte kan tala svenska och att kvalitetssäkringen i vården och patientsäkerheten efterlevs ännu bättre för denna patientgrupp.

Sjukvårdstolkarna